

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Світлана Кравець

кандидат педагогічних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання, докторантка Інституту професійної освіти НАПН України, <https://orcid.org/0000-0002-8878-6241>, e-mail: sveta.kindz@ukr.net

Реферат:

Актуальність сформованість проєктної культури особистості педагогічного працівника впливає на його професійний розвиток та здатність здійснювати педагогічну діяльність й організовувати освітній процес, для цього мають бути виокремлені конкретні педагогічні умови, які б комплексно сприяли розв'язанню дослідницьких завдань щодо позитивної динаміки досліджуваного феномену.

Мета: обґрунтування педагогічних умов розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання.

Методи: теоретичні: теоретичний аналіз – з метою вивчення наукової літератури – для визначення комплексу педагогічних умов розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання; аналіз і синтез – для обґрунтування змісту педагогічних умов проєктної культури педагогів професійного навчання; *емпіричні:* експертне оцінювання – для відбору найефективніших педагогічних умов досліджуваного явища; *статистичні:* ранжування – для виявлення більш вагомих педагогічних умов проєктної культури педагогів професійного навчання.

Результати: здійснено визначення дефініції «педагогічні умови» як основного методологічного концепту дослідження розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання; охарактеризовано тлумачення дефініції «педагогічні умови розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання»; визначено, що розвиток проєктної культури педагогів професійного навчання підпорядковується певним педагогічним умовам, які ґрунтуються на цілеспрямованому відборі змісту, форм, методів, необхідних для реалізації цього процесу та досягнення відповідних дидактичних цілей; методами експертних оцінок та ранжування виявлено перелік найбільш вагомих педагогічних умов проєктної культури педагогів професійного навчання та доведено їх значущість у розвитку досліджуваного явища.

Висновки: кожна з окреслених педагогічних умов розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання спрямована на формування їхнього професіоналізму, творчого потенціалу та педагогічної майстерності; визначені педагогічні умови будуть враховані у подальшому при розробленні відповідної методики, що забезпечить системність, послідовність і цілеспрямованість досліджуваної проблеми.

Ключові слова: навчання, педагогічні умови, проєктна культура, педагоги, професійна (професійно-технічної) освіта, заклади професійної (професійно-технічної) освіти.

Вступ. Ефективність освітнього процесу у закладах різних типів та форм підпорядкування залежить від організаційних, педагогічних, матеріально-технічних, психологічних, соціальних,

культурних чинників, які у конкретних дослідженнях щодо розвитку відповідних процесів, явищ, об'єктів інтегруються сукупністю найбільш пріоритетних обставин і визначають зміст педагогічних умов.

Враховуючи, що рівень сформованості проєктної культури особистості педагогічного працівника впливає на його професійний розвиток та здатність здійснювати педагогічну діяльність й організовувати освітній процес, то безперечно, що і для цього процесу мають бути виокремлені такі педагогічні умови, які б комплексно сприяли розв'язанню дослідницьких завдань щодо позитивної динаміки досліджуваного феномену.

Джерела. Грунтуючись на вивченні наукових праць щодо суті та значення педагогічних умов, відслідковуємо їх важливу роль в забезпеченні якості освітнього процесу. Наприклад, Є. Хриков (2011) зазначає, що педагогічні умови не суперечать закономірностям і принципам, а забезпечують гармонізацію, оптимізацію та ефективність освітнього процесу, сприяють підвищенню його якості; П. Лузан (2004) вважає педагогічні умови обставинами, що забезпечують низку факторів і надають можливість викладачеві організувати активну навчально-пізнавальну діяльність студентів; В. Манько (2000) розуміє їх як взаємопов'язану сукупність параметрів та зовнішніх характеристик освітнього процесу для забезпечення високого рівня його результативності; на думку С. Алексєєвої (2020), вони є складовим елементом освітнього процесу, які дають змогу виконати конкретні педагогічні завдання.

У свою чергу науковець А. Литвин (2014) зазначає, що педагогічні умови – це комплекс спеціально спроектованих генеральних чинників впливу на зовнішні та внутрішні обставини навчально-виховного процесу й особистісні параметри всіх його учасників; які забезпечують цілісність навчання та виховання в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу відповідно до вимог суспільства та запитів ринку праці, сприяють всебічному гармонійному розвитку особистості та створюють сприятливі можливості для виявлення її задатків, врахування потреб і формування загальнолюдських і професійно важливих якостей, ключових кваліфікацій, загальних і професійних компетенцій. О. Радкевич (2020) педагогічні умови трактує як обставини, що сприяють ефективному формуванню або розвитку педагогічного процесу, явища, об'єкта.

Отже, намагаючись досягти результату, можна сукупністю визначених умов впливати на перебіг освітнього процесу чи явища, сприяти їх дієвості. Оскільки ми розкриваємо зміст поняття

«педагогічні умови», то логічним є твердження, що мова йде про обставини, пов'язані з управлінськими аспектами планування, організацією та проведенням освітнього процесу в закладі професійної (професійно-технічної) освіти, з тим зовнішнім і внутрішнім освітнім середовищем, в якому відбувається навчальна, науково-дослідницька і виховна діяльність здобувачів освіти (Kravets, 2019). Ця діяльність спрямована, передусім, на отримання ними професійних знань, умінь і навичок, розвиток високих особистісних якостей, формування професійної компетентності тощо.

Мета статті полягає в обґрунтуванні педагогічних умов розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання.

Методи: *теоретичні:* теоретичний аналіз – з метою вивчення наукової літератури – для визначення комплексу педагогічних умов розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання; аналіз і синтез – для обґрунтування змісту педагогічних умов проєктної культури педагогів професійного навчання; *емпіричні:* експертне оцінювання – для відбору найбільш ефективних педагогічних умов досліджуваного явища; *статистичні:* ранжування – для виявлення більш вагомих педагогічних умов проєктної культури педагогів професійного навчання.

Результати й обговорення. Розвиток проєктної культури педагогів професійного навчання підпорядковується певним педагогічним умовам, які ґрунтуються на цілеспрямованому відборі змісту, форм, методів, необхідних для реалізації цього процесу та досягнення відповідних дидактичних цілей. Вони також включають аспекти, які уможливають гармонізацію та оптимізацію освітнього процесу, не мають суперечити педагогічним закономірностям і принципам та сприяти підвищенню ефективності педагогічної діяльності (Хриков, 2011).

Складники педагогічних умов впливають на елементи освітнього процесу, зокрема: організацію навчання, розподіл навчального часу, планування та методик викладання матеріалу; наявність навчальних посібників, підручників, інформаційних ресурсів; створення комфортного освітнього середовища, використання технічного обладнання та інших матеріальних ресурсів; впровадження різноманітних методів навчання, включаючи інтерактивні, групові, проєктні та інші; забезпечення індивідуального підходу до особистості, з урахування її індивідуаль-

них потреб та особливостей; створення умов безпеки та здоров'я особистості, дотримання санітарно-гігієнічних норм та правил безпеки; створення атмосфери взаєморозуміння, співпраці та довіри, позитивних міжособистісних взаємин. За такого підходу відбувається досягнення дидактичних цілей, забезпечення ефективності педагогічного процесу та гармонійного розвитку особистості.

Педагогічні умови є штучно створеним середовищем в освітньому процесі, яке сприяє досягненню поставленої мети (Кривонос, 2016). Такої ж думки В. Манько (2000), який вважає, що педагогічні умови доцільно розглядають як чинники, що впливають на процес досягнення мети, при цьому вони поділяються на: *зовнішні* (освітнє середовище, атмосфера співпраці, комунікації тощо) та *внутрішні* (індивідуальні властивості, уміння, навички, мотивація тощо). А отже, педагогічні умови є сукупністю внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування, що забезпечує високу результативність освітнього процесу і відповідають психолого-педагогічним критеріям оптимальності.

Відповідно до поставлених завдань, ми узагальнюємо умови, які дають можливість створити оптимальне середовище для розвитку особистості педагога професійного навчання, яка здатна вирішувати професійні завдання, пов'язані з проектуванням, плануванням, організацією та контролем над реалізацією проектів. Такі умови будуть включати різні аспекти щодо створення комфортного та безпечного середовища; забезпечення індивідуального підходу до особистості з урахуванням її психологічних особливостей та потреб; використання ефективних методів, з урахуванням індивідуальних особливостей; організацію співпраці з метою досягнення спільних цілей; створення умов для розвитку творчих та когнітивних здібностей особистості.

Важливим для нашого дослідження є підхід, коли педагогічні умови є сукупністю дій та взаємодій, що забезпечують прогресивні зміни у цілісному функціонуванні освітнього процесу і сприяють формуванню відповідних компетентностей, зокрема й проектної. Погоджуємося із Ю. Шафраном (2018), який вважає, що педагогічні умови – це чинники, які виникають у процесі професійної підготовки та зумовлюють формування професійної компетентності. Проектна компетентність є інтегральною характеристи-

кою суб'єкта діяльності, яка проявляється у здатності й готовності особистості до самостійної теоретичної та практичної діяльності по розробці та реалізації проектів у різних сферах соціальної практики (Кривонос, 2016).

Процес формування проектної культури є особисто значущим та вважається успішним, якщо особистість: усвідомлює цінність і сенс власного існування, інших людей, живих істот; володіє базовими основами культури на рівні загальної культури компетентності; досягає в одній або декількох предметних галузях методологічної компетентності як рівня освіченості; вміє встановлювати успішні соціальні комунікації; досягає рівня соціалізації, що забезпечує автономну життєдіяльність; здатна розробити технологію досягнення цілей, прогнозувати результати, коригувати власну діяльність; володіє способами орієнтації на ринку праці і послуг, самопрезентацією професійних здібностей; усвідомлює необхідність неперервної самоосвіти, саморозвитку (Ковальчук, 2011). Загалом, проектна культура та проектна компетентність взаємопов'язані, оскільки проектна культура може впливати на те, які компетентності вважаються важливими для успішного виконання проектів, тоді як проектна компетентність може допомагати реалізувати цю культуру.

Проектна культура включає способи мислення, підходи до роботи, цінності та принципи, які визначають те, як особистість працює над проектами. Наприклад, проектна культура може включати співпрацю, комунікацію, інновації та динамічність. З іншого боку, проектна компетентність включає знання, вміння та навички, які допомагають успішно виконувати проекти. Наприклад, до проектної компетентності можуть відноситися управління проектами, робота в команді, розробка стратегій та планування. Таким чином, спільність проектної культури та проектної компетентності може визначати успішність проектів. Наприклад, якщо проектна культура підтримує комунікацію та співпрацю, то проектна компетентність у роботі в команді може стати ключовим фактором для успіху проекту. Крім того, проектна компетентність може допомогти втілювати цінності та принципи проектної культури в реальну діяльність.

Отже, розвиток проектної культури – це формування здатності успішно і ефективно організовувати, планувати та виконувати проекти. Високий рівень розвитку проектної культури пе-

редбачає знання з різних аспектів проєктного менеджменту, навички управління проєктами, включаючи розуміння проєктної методології, опанування технік планування, комунікацій, координації робіт, оцінювання результатів та ін. Відповідно до поставлених завдань, необхідно говорити про умови, що дають можливість створити оптимальне середовище для розвитку проєктної культури.

Для визначення педагогічних умов розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання у нашому дослідженні використовувалася метод фокус-групи і експертних оцінок.

Методом фокус-групи було здійснено генерування педагогічних умов розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання. Цей метод передбачає збір даних та обговорення фаховою групою спеціалістів питань розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання. Основні переваги фокус-груп як методу дослідження: фахове оцінювання (систематизація, узагальнення, обґрунтування, виявлення слабких та сильних сторін досліджуваного процесу); інтерактивність (можливість дискусії, генерування нових ідей, обговорювання); гнучкість; економічність (проведення сесії фокус-групи не вимагає складного обладнання або інфраструктури). У результаті роботи фокус-групи було обґрунтовано перелік актуальних педагогічних умов розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання, які потребували подальшого опрацювання: конкретизації і оцінювання. Опрацювання результатів роботи фокус-групи здійснено методом експертного оцінювання, що передбачав відбір найбільш ефективних пропозицій. Зокрема, експертне оцінювання – це метод, що передбачає професійне оцінювання та фахове визначення.

Експертне оцінювання педагогічних умов розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання здійснювалося двома групами експертів, відповідно до спеціально розробленої методики, що забезпечує об'єктивність обробки даних, інтерпретації результатів, орієнтує на високий рівень стійкості результатів, у стандартних умовах, при повторюваності вимірів.

Експертне оцінювання здійснювалося через ранжування (процес визначення рангів як відносно кількісних оцінок ступенів відмінностей за якісними ознакам, тобто розміщення величин у певному порядку за ступенем важливості й значущості). Якщо, на думку експерта, педагогічна умова найбільше впливає на розвиток проєктної

культури педагогів професійного навчання, то їй надається ранг 10, найменш впливовій умові – ранг 1. Визначена сума рангів дає змогу розрахувати показники вагомості та побудувати матрицю перетворених рангів педагогічних умов розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання.

Для оцінювання узгодженості думок експертів розраховано коефіцієнт конкордації, значущість якого перевіряється за критерієм узгодженості Пірсона (χ^2).

Згідно з процедурою, експертне оцінювання полягає у виокремленні найбільш суттєвих педагогічних умов, що сприяють розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання. Результати обробки експертної інформації та оцінювання узгодженості думок експертів засвідчили високу узгодженість думок експертів щодо значущості запропонованих педагогічних умов розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання.

Таким чином, *формування мотивації педагогів професійного навчання до розвитку проєктної культури є першою педагогічною умовою*. Ми вважаємо, що розвиток проєктної культури педагогів професійного навчання буде значно ефективнішим за умови організації системної, неперервної роботи з формування мотивації. У сучасних науково-педагогічних дослідженнях мотивацією називають сукупність мотивів, якими можуть бути ідеали, професійні цінності, цілі, інтереси, потреби особистості. Слід зазначити, що позитивна мотивація може відігравати роль компенсуючого фактора у випадку недостатньо високих здібностей, при цьому розвинені здібності не можуть замінити відсутність мотиву та гарантувати успіх процесу. Мотив виступає усвідомленим чинником, що визначає спрямованість дій і вчинків особистості. Мотивація – це сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають особистість до діяльності, задають межі і форми діяльності та додають цій діяльності спрямованість, орієнтовану на досягнення певних цілей (Дикань, 2008). Вплив мотивації на поведінку особистості залежить від безлічі факторів, які утворюють групи: потреби як основа активності; причини, які обумовлюють вибір діяльності, залежно від спрямованості особистості; суб'єктивні переживання, емоції як форми регуляції (саморегуляції) багато в чому індивідуальні і можуть змінюватися під впливом зворотного зв'язку з боку діяльності особистості.

Мотивація як властивість особистості є системою цілей, потреб, що спонукають до активного засвоєння знань, оволодіння вміннями і навичками, свідомого ставлення до професії (Пі-нська, 2009). Формування мотивації педагогів професійного навчання до розвитку проєктної культури залежить від: усвідомлення безпосередніх і перспективних цілей; створення уявлень про модель особистості успішного професіонала з обраного фаху; розуміння теоретичної і практичної значущості; новизни інформації; професійної спрямованості; підтримки зацікавленості; створення позитивного психологічного клімату.

Процес мотивації педагогів професійного навчання до розвитку проєктної культури буде успішним за умови розвитку пізнавального інтересу, складовими якого є емоційні враження, ініціативи, інтелектуальні здобутки тощо, а розвиток такого інтересу забезпечується використанням активних методів (дискусій, рольових ігор, тренінгів, практичних робіт); емоційності; створення сприятливого емоційного клімату; організації продуктивної внутрішньогрупової діяльності; аналізу успіхів і причин невдач. Важливим у формуванні мотивації є реалізація потреби у досягненні успіху, що сприяє формуванню цілей і лежить в основі наполегливості у вирішенні професійних завдань. Зазначимо, що якщо потреба у досягненні не реалізована, то велика ймовірність зниження успішності діяльності. Тому важливо створювати необхідні чинники для її реалізації (Radkevych, et, 2020). Використання активних інноваційних форм і методів, створення комфортної атмосфери комунікативної взаємодії, усвідомлення ближніх і перспективних цілей професійного розвитку; ідентифікація з успішною професійною моделлю фахівця, розвиток позитивної «Я-концепції» та адекватної професійної самооцінки сприяють активному формуванню мотивації педагогів професійного навчання до розвитку проєктної культури.

Наступною педагогічною умовою визначено необхідність *розроблення модульної програми розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання*. Ця умова спрямована на формування когнітивного компоненту розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання, передбачає наявність знань про використання принципів й методів управління проєктами для досягнення результатів у різних галузях та теоретичну готовність до її впровадження, а саме: реалізувати модульну програму відповідно

до чіткої структури та прозорого плану впровадження; виконувати моніторинг програми та її компонентів шляхом опитування педагогів з метою оцінювання викладання, навчання та оцінювання; використовувати системи зворотного та прямого зв'язку для аналізу результатів оцінювання та очікуваних розробок у предметній галузі з урахуванням потреб суспільства та наукового середовища; використовувати отриману інформацію для вдосконалення програми в цілому та її компонентів, зокрема знань педагогів професійного навчання про проєктну культуру. Це сприяє:

1) успішній реалізації проєктів, так як включає знання методів та інструментів планування, виконання та контролю проєктів;

2) комунікації та співпраці: для успішної реалізації проєктів необхідно знати, як ефективно спілкуватися з іншими учасниками проєкту, як уникнути конфліктів та як підтримувати позитивні взаємини;

3) лідерству та управлінню командою: для успішної реалізації проєктів необхідно знати, як керувати командою та як використовувати лідерські якості для досягнення спільних цілей;

4) ефективному використанню ресурсів: для успішної реалізації проєктів необхідно знати, як ефективно використовувати ресурси, бюджет, час тощо;

5) уникненню ризиків та керування ними: для успішної реалізації проєктів необхідно знати, як визначати та оцінювати ризики, які можуть виникнути під час проєкту, та як приймати рішення щодо їх управління.

Контекстний аналіз змісту модульної програми розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання має підсилити потенційні можливості для формування та розширення теоретичних знань та практичних умінь щодо можливості оновлення компоненти проєктної культури в освітньому контексті. Отже, потрібно сприяти розробці оригінальних авторських програм, що покращують систему теоретичної і практичної підготовки з розвитку проєктної культури як у майбутніх педагогів професійного навчання у закладах вищої освіти, так і для педагогічних працівників, які підвищують професійну кваліфікацію.

Доцільним є визначення педагогічної умови щодо *впровадження технології розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання*. Реалізація цієї педагогічної умови являє

собою розробку сукупності цілей, змісту, дидактичного процесу й організаційних форм здійснення розвитку проєктної культури. Розроблення технології розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання нерозривно пов'язана із педагогічною діяльністю й ґрунтується на дотриманні положень системного, культурологічного, гуманістичного, компетентнісного, суб'єктного, особистісно-розвивального, діяльнісного та ін. підходів. Варто наголосити про значення компетентнісного підходу, в основі якого – орієнтація на досягнення симбіозу знань, умінь й навичок, формування готовності розв'язувати проєктні завдання в умовах сучасних викликів. Змістово-процесуальний аспект технології може реалізовуватися як в освітньому середовищі, так і в умовах виробництва та сфери послуг. В умовах інноваційного поступу виробництва, техніко-технологічних змін та динамічних змін на ринку праці зміст технології розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання повинен «виходити за межі освітнього середовища, активно використовувати ресурси державно-приватного партнерства й можливості дуальної освіти для вивчення сучасних тенденцій виробництва та сфери послуг, мати випереджувальний характер, бути відкритим для переосмислення, пристосування до нових вимог та пріоритетних напрямів розвитку держави» (Kravets, 2019).

Упровадження технології розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання передбачає як розширення та закріплення знань, так і здійснення самоконтролю засвоєння навчального матеріалу та самооцінювання. Таким чином, результативний аспект технології передбачає діагностику кінцевого рівня сформованості проєктної культури педагога професійного навчання, зокрема й на рефлексивній основі. Рефлексивні процеси дають змогу переосмислити власний досвід та проєктувати самоуправління власним професійним розвитком.

У сучасному цифровому суспільстві значно розширюється спектр засобів для професійного розвитку. Відтак, логічним є виокремлення педагогічної умови щодо *використання цифрових ресурсів у самостійному розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання*. Це може реалізовуватися шляхом поєднання комп'ютерних, електронних, інформаційних, інформаційно-комунікаційних, телекомунікаційних, дистанційних технологій такими цифровими засобами, як:

1) електронні підручники (предметні навчальні системи, предметні навчальні середовища);

2) електронні навчальні посібники (навчальні й навчальні-контролюючі, інтерактивні ресурси; довідники та словники);

3) електронні навчально-методичні комплекси (предметні освітні та програмно-методичні комплекси, предметні навчально-методичні середовища; інноваційні навчально-методичні ресурси);

4) електронні видання контролю (тести, тестові завдання, методичні рекомендації з тестування; інструментальні засоби).

Саме використання цифрових ресурсів у самостійному розвитку проєктної культури забезпечить: медіаграмотність до опрацювання та критичного оцінювання інформаційних даних, безпеки та співпраці в мережі Інтернет, до знань про різноманітні цифрові технології та пристрої, вміння використовувати відкриті ресурси та технології для професійного розвитку, формування умінь ефективно користуватися цифровими сервісами, розуміння понять кодування, елементів штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності тощо.

Педагоги мають розуміти, як цифрові ресурси можуть підтримувати комунікацію, співпрацю, творчість та інноваційність, усвідомлювати їх функціональні особливості, обмеження, наслідки та ризики використання; загальні принципи, механізми та логіку, що лежать в основі створення цих цифрових сервісів, знати основи функціонування та використання різних цифрових пристроїв, комп'ютерних програм та мереж, критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, вплив відомостей та даних на свідомість та розвиток особистості, на прийняття рішень, а також усвідомлювати етичні аспекти, пов'язані з використанням цифрових ресурсів у самостійному розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання.

Висновки. Отже, нами визначено й обґрунтовано педагогічні умови розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання, до яких ми відносимо: формування мотивації педагогів професійного навчання до розвитку проєктної культури; розроблення модульної програми розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання; впровадження технології розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання; використання цифрових ре-

курсів у самостійному розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання. Окремо ці умови не можуть повністю забезпечити ефективність розвитку проєктної культури, а їх система єдність сприятиме досягненню позитивної динаміки розвитку компонентів досліджуваного феномену.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні та обґрунтуванні моделі розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання.

Список посилань:

Алексєєва, С. В. (2020). *Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх дизайнерів художнього профілю до розвитку професійної кар'єри* : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04. Київ : Інститут професійно-технічної освіти НАПН України.

Дикань, Н. В. (2008). *Менеджмент: навч. посібник*. Київ : Знання.

Ковальчук, В. І. (2011). Концепція формування проєктної компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Сер. : Педагогічні науки* . 2011, 28, 26–33.

Кривонос, О. Б. (2016). Умови формування професійних компетентностей педагогів. *Вісник Черкаського університету*, 1, 117–122.

Литвин, А. В. (2014). *Методологічні засади поняття «педагогічні умови»: на допомогу здобувачам наукового ступеня*. Львів : СПОЛОМ

Лузан, П. Г. (2004). *Теоретичні і методичні основи формування навчально-пізнавальної активності студентів у вищих аграрних закладах освіти* : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ : Інститут педагогіки НАПН України.

Манько, В. М. (2000). Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. *Соціалізація особистості: зб. наук. праць Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова*, 2, 153–161.

Пінська, О. (2009). Професійна мотивація як засіб підвищення ефективності навчальної діяльності студентів. *Проблеми трудової і професійної підготовки*, 14, 111–115.

Радкевич, О. П. (2020). Педагогічні умови розвитку правової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти. *Colloquium-Journal*, 8, 122–127.

Хоменко, П., Прилуцький, М. (2021). Теоретико-методичні аспекти формування проєктної компетентності майбутніх фахівців галузі фізичної культури і спорту. *Педагогічні науки*, 78, 119–125.

Хриков, Є. М. (2011). Педагогічні умови в структурі наукового знання. *Шлях освіти*, 2, 11–15.

Шафран, Ю. (2018). Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів природничих спеціальностей в умовах інноваційного освітнього середовища. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*, 7(1), 274–291.

Kravets S. (2019). A technology for developing professional competencă of vocational training teachers. *Scientific Herald of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogy: collection of researches / Institute of Vocational Education of NAES of Ukraine; editorial board: V. O. Radkevych (head) et al.*, 19, 80–85.

Radkevych V., Kravets S., Herliand T. ect. (2020). Modern technologies in the development of professional competence in teachers from professional (vocational) education schools. *Journal of Physics: Conference Series, XII International Conference on Mathematics, Science and Technology Education (ICoMaSTEd 2020)* (15-17 October 2020, Kryvyi Rih, Ukraine). 2021. Vol. 1840 012041. [doi:10.1088/1742-6596/1840/1/012041](https://doi.org/10.1088/1742-6596/1840/1/012041).

Переклад і транслітерація

Aleksieieva, S. V. (2020). *Teoretychni i metodychni osnovy pidhotovky maibutnix dyzaineriv khudozhnoho profilu do rozvytku profesiinoi kariery [Theoretical and methodological foundations of training future designers of an artistic profile for the development of a professional career]: dys. ... d-ra. ped. nauk : 13.00.04. Kyiv : Instytut profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy [in Ukrainian]*.

- Dykan, N. V. (2008). Menedzhment [Management] : navch. posibnyk. Kyiv : Znannia [in Ukrainian].
- Kovalchuk, V. I. (2011). Kontsepsiia formuvannia proektnoi kompetentnosti uchniv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv [*Concept of formation of project competence of students of general educational institutions*]. Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Ser. : Pedahohichni nauky [*Bulletin of the Glukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko. Ser. : Pedagogical sciences*]. 2011, 28, 26–33 [in Ukrainian].
- Kryvonos, O. B. (2016). Umovy formuvannia profesiinykh kompetentnosti pedahohiv [*Conditions for the formation of professional competences of teachers*]. Visnyk Cherkaskoho universytetu [*Cherkasy University Bulletin*], 1, 117–122 [in Ukrainian].
- Lytvyn, A. V. (2014). Metodolohichni zasady poniattia «pedahohichni umovy»: na dopomohu zdobuvacham naukovoho stupenia [*Methodological principles of the concept of «pedagogical conditions»: for the help of those obtaining a scientific degree*]. Lviv : SPOLOM [in Ukrainian].
- Luzan, P. H. (2004). Teoretychni i metodychni osnovy formuvannia navchalno-piznavalnoi aktyvnosti studentiv u vyshchyykh ahrarynykh zakladakh osvity [*Theoretical and methodological foundations of the formation of educational and cognitive activity of students in higher agricultural educational institutions*]: dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.04. Kyiv : Instytut pedahohiky NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
- Manko, V. M. (2000). Dydaktychni umovy formuvannia u studentiv profesiino-piznavalnoho interesu do spetsialnykh dystsyplin [*Theoretical and methodological foundations of the formation of educational and cognitive activity of students in higher agricultural educational institutions*]. Sotsializatsiia osobystosti: zb. nauk. prats Nats. ped. un-tu im. M. P. Drahomanova [*Socialization of personality: coll. of science works of the National ped. University named after M. P. Drahomanov*], 2. 153–161 [in Ukrainian].
- Pinska, O. (2009). Profesiina motyvatsiia yak zasib pidvyshchennia efektyvnosti navchalnoi diialnosti studentiv [*Professional motivation as a means of increasing the effectiveness of students' educational activities*]. Problemy trudovoi i profesiinoy pidhotovky [*Problems of labor and professional training*], 14, 111–115 [in Ukrainian].
- Radkevych, O. P. (2020). Pedahohichni umovy rozvytku pravovoi kultury pedahohichnykh patsivnykiv zakladiv profesiinoy osvity [*Pedagogical conditions for the development of legal culture of pedagogical workers of professional education institutions*]. *Colloquium-Journal*, 8, 122–127 [in Ukrainian].
- Khomenko, P., Prylutskyi, M. (2021). Teoretyko-metodychni aspekty formuvannia proektnoi kompetentnosti maibutnykh fakhivtsiv haluzi fizychnoi kultury i sportu [*Theoretical and methodological aspects of the formation of project competence of future specialists in the field of physical culture and sports*]. Pedahohichni nauky [*Pedagogical sciences*], 78, 119–125 [in Ukrainian].
- Khrykov, Ye. M. (2011). Pedahohichni umovy v strukturі naukovoho znannia [*Pedagogical conditions in the structure of scientific knowledge*]. Shliakh osvity, 2, 11–15 [in Ukrainian].
- Shafran, Yu. (2018). Pedahohichni umovy formuvannia profesiinoy kompetentnosti maibutnykh uchyteliv pryrodnychykh spetsialnosti v umovakh innovatsiinoho osvitnoho seredovyshcha [*Pedagogical conditions for the formation of professional competence of future teachers of natural sciences in the conditions of an innovative educational environment*]. Profesiina osvita: metodolohiia, teoriia ta tekhnolohii [*Professional education: methodology, theory and technologies*], 7(1), 274–291 [in Ukrainian].
- Kravets S. (2019). A technology for developing professional competence of vocational training teachers. *Scientific Herald of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogy: collection of researches / Institute of Vocational Education of NAES of Ukraine; editorial board: V. O. Radkevych (head) et al.*, 19, 80–85 [in English].
- Radkevych V., Kravets S., Herliand T. et. (2020). Modern technologies in the development of professional competence in teachers from professional (vocational) education schools. *Journal of Physics: Conference Series, XII International Conference on Mathematics, Science and Technology Education (ICoMaSTEd 2020)* (15-17 October 2020, Kryvyi Rih, Ukraine). 2021.Vol. 1840 012041. doi:10.1088/1742-6596/1840/1/012041 [in English].

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF PROJECT CULTURE OF VOCATIONAL TEACHERS

Svitlana Kravets

Candidate of pedagogical sciences, senior researcher, senior research officer of the laboratory of foreign systems of vocational education and training, doctorate student of the Institute of vocational education of the National academy of educational sciences of Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-8878-6241>, e-mail: sveta.kindz@ukr.net

Abstract

Relevance: The formation of a project culture in the personality of a pedagogical worker influences his professional development and the ability to carry out educational activities and organize the educational process. For this, specific pedagogical conditions must be distinguished, which would comprehensively contribute to solving research tasks regarding the positive dynamics of the studied phenomenon.

Objective: To substantiate the pedagogical conditions for the development of project culture in teachers of vocational training.

Methods: Theoretical: theoretical analysis - to study scientific literature - to determine the complex of pedagogical conditions for the development of project culture in teachers of vocational training; analysis and synthesis - to substantiate the content of the pedagogical conditions of the project culture of teachers of vocational training. Empirical: expert evaluation - to select the most effective pedagogical conditions of the studied phenomenon; statistical: ranking - to identify more significant pedagogical conditions of the project culture of teachers of vocational training.

Results: The definition of "pedagogical conditions" as the main methodological concept of the study of the development of project culture in teachers of vocational training has been determined; the interpretation of the definition of "pedagogical conditions for the development of project culture of teachers of vocational training" has been characterized; it has been determined that the development of project culture in teachers of vocational training is subject to certain pedagogical conditions, which are based on the purposeful selection of content, forms, methods necessary for the implementation of this process and the achievement of relevant didactic goals; by methods of expert evaluations and ranking, a list of the most significant pedagogical conditions of the project culture of teachers of vocational training has been identified, and their significance in the development of the studied phenomenon has been proven.

Conclusions: Each of the outlined pedagogical conditions for the development of project culture in teachers of vocational training is aimed at forming their professionalism, creative potential, and pedagogical skills; the identified pedagogical conditions will be taken into account in the future in the development of the relevant methodology, which will ensure the systematicity, consistency, and purposefulness of the studied problem.

Keywords: *education, pedagogical conditions, project culture, teachers, vocational (vocational-technical) education, institutions of vocational (vocational-technical) education.*

Стаття надійшла до редакції: 16 Липня 2023

Прийнято до друку: 29 Липня 2023